

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Uddybning af pejlemærker for placering af gymnasiale enkeltfag

Det følger af epx-aftalen, at hf-enkeltfag erstattes af gymnasiale enkeltfag, og at der fortsat skal være stærke voksenpædagogiske miljøer og gode gymnasiale enkeltfagstilbud inden for en rimelig geografisk afstand.

Dette notat præsenterer og uddyber pejlemærkerne for udbud og placering af gymnasiale enkeltfag, som de fremgår af udmøntning af epX-aftalen i *1. delaftale om etablering af et nyt uddannelses- og institutionslandskab på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet fra juni 2025* ("1. delaftale om epX").

Boks 1. Pejlemærker for placering af gymnasiale enkeltfag

"Godkendelse af udbud af gymnasiale enkeltfag sker ud fra en samlet vurdering med afsæt i følgende overordnede hensyn:

- Udbud inden for en rimelig geografisk afstand under hensyn til kursistvolumen
- Stærke voksenpædagogiske læringsmiljøer
- Sikring af et tilstrækkeligt udbud af fag (med henblik på at kursister skal kunne sammenstykke en fuld gymnasial eksamen via gymnasiale enkeltfag)
- Fagligt og økonomisk bæredygtige uddannelsesmiljøer
- Eksisterende rammer og kapacitet så vidt muligt udnyttes

(...) De steder i landet, hvor der er tilstrækkelig kursistvolumen til det, udbydes gymnasiale enkeltfag på institutioner, der fortrinsvis udbyder gymnasiale enkeltfag. I områder, hvor der ikke er tilstrækkelig kursistvolumen til at opretholde sådanne institutioner, udbydes gymnasiale enkeltfag på institutioner med anden gymnasial undervisning. Hvilke områder, der har tilstrækkelig kursistvolumen hertil, vil bero på konkrete vurderinger i forbindelse med etablering af det nye samlede uddannelses- og institutionslandskab. Det forventes, at der vil være mulighed for at etablere institutioner, der fortrinsvis udbyder gymnasiale enkeltfag i de fire største byer samt i enkelte andre områder. Det forventes, at der i disse områder samlet set kan etableres op til 10 institutioner, der primært udbyder gymnasiale enkeltfag."

Jf. 1. delaftale om epX

Boks 2. Definition af voksenpædagogiske miljøer

Ifølge 1. delaftale om epX forstås voksenpædagogiske miljøer blandt andet som:

“(…) undervisning, der tager afsæt i voksnes erfaringer, livssituationer og forudsætninger med fokus på respektfulde voksen-til-voksen-relationer, læringsmiljøer, der giver voksne mulighed for at omgås og samarbejde med andre voksne samt fysiske rammer, der understøtter et voksenrettet læringsmiljø. Disse forhold understøttes blandt andet ved et klart ledelsesansvar og ledelsesmæssigt fokus herpå samt et voksenpædagogisk fagmiljø for undervisere på udbuddet. Det er vigtigt, at kursister og lærere oplever, at der er synlig faglig ledelse på uddannelsesstedet, der kan underbygge kulturen og sammenhængskraften lokalt. Voksenpædagogiske læringsmiljøer kan se ud og etableres på forskellige måder.”

Jf. 1. delaftale om epX

Uddybning af pejlemærkerne

Det følger af 1. delaftale om epX, at gymnasiale enkeltfag i et nyt uddannelses- og institutionslandskab fremadrettet skal udbydes på henholdsvis:

1. Institutioner, der fortrinsvis udbyder gymnasiale enkeltfag (fremover gymnasiale enkeltfagsinstitutioner).
2. Institutioner/afdelinger med anden gymnasial undervisning.

Gymnasiale enkeltfagsinstitutioner

Det vurderes, at der for at kunne oprette en bæredygtig gymnasial enkeltfagsinstitution med udbud på én adresse, skal kunne sandsynliggøres et kursistgrundlag på minimum 500 årselever, jf. *Notat om bæredygtighed i forbindelse med omlægning af uddannelses- og institutionslandskabet*. Det er i vurderingen forudsat, at institutioner, der fortrinsvist udbyder gymnasiale enkeltfag, har én fysisk lokation. Det vurderes på den baggrund overordnet set – og ud fra hensynet til den geografiske dækning – at der er tilstrækkeligt kursistgrundlag til, at der kan oprettes op til 10 gymnasiale enkeltfagsinstitutioner i Aalborg, Aarhus, Odense og København samt evt. på Københavns Vestegn og nord for København. I København og Aarhus er der skønnet kursistvolumen til, at der potentielt kan oprettes mere end én gymnasial enkeltfagsinstitution. Der bør generelt tilstræbes etablering af relativt få institutioner med en robust og større kursistvolumen. Dette skyldes blandt andet, at aktivitetsudsving og kursisternes søgemønstre kan være svære at forudsige.

Gymnasiale enkeltfagsinstitutioner kan under visse forudsætninger oprette en afdeling, der ligeledes udbyder gymnasiale enkeltfag, så én institution kan have flere uddannelsessteder. Oprettelse af afdelinger skal ske efter de aftalte regler for godkendelse af udbud af gymnasiale enkeltfag i 1. epX-delaftale, herunder godkendes af undervisningsministeren, og med afsæt i pejlemærkerne for placering af gymnasiale enkeltfag. Vurderingen skal ligeledes foretages i sammenhæng med den samlede omlægning af institutionslandskabet.

Der gælder de samme kriterier for afdelinger af gymnasiale enkeltfagsinstitutioner som for institutioner med anden gymnasial undervisning for så vidt angår bæredygtighed, jf. afsnittet nedenfor: "Institutioner med anden gymnasial undervisning".

Den gymnasiale enkeltfagsinstitution skal sandsynliggøre et kursistgrundlag på minimum 500 årselever til hovedinstitutionen og yderligere 150-200 årselever til afdelingen. Hvis konkrete og specifikke lokale eller geografiske forhold betinger det, kan gymnasiale enkeltfag placeres på en afdeling, selvom der ikke kan sandsynliggøres et kursistgrundlag på 150-200 årselever. Dette vil bero på en konkret vurdering, jf. afsnittet om "Institutioner med anden gymnasial undervisning".

Det er et opmærksomhedspunkt, at der blandt institutioner med udbud af gymnasiale enkeltfag skal være institutioner med god erfaring med elever med særlige behov.

Institutioner med anden gymnasial undervisning

Uden for de fire største byer skal gymnasiale enkeltfag udbydes på institutioner med anden gymnasial undervisning. Det vurderes, at der for at kunne udbyde fagligt og økonomisk robuste gymnasiale enkeltfag på institutioner eller afdelinger med anden gymnasial undervisning som udgangspunkt skal kunne sandsynliggøres en kursistvolumen på minimum 150-200 årselever på gymnasiale enkeltfag.

Hvis konkrete og specifikke lokale eller geografiske forhold betinger det, kan gymnasiale enkeltfag placeres på en institution eller afdeling, selvom der ikke kan sandsynliggøres et kursistgrundlag på 150-200 årselever. Dette vil bero på en konkret vurdering af særligt hensynet til geografisk dækning, og det vil som udgangspunkt forudsætte, at udbuddet placeres på en institution eller afdeling, der samlet set vurderes økonomisk og faglig bæredygtig på tværs af institutionens øvrige uddannelsesudbud, jf. notat om *Bæredygtighed ifm. omlægningen af uddannelses- og institutionslandskabet*. Foruden den forudsatte kursistvolumen jf. ovenfor, vil der ved placering af gymnasiale enkeltfag blive lagt vægt på nedenstående hensyn. Det bemærkes, at der altid vil være tale om en samlet vurdering af, hvilke institutioner som samlet set bedst lever op til de beskrevne hensyn.

Ad. 1. Udbud inden for en rimelig geografisk afstand under hensyn til kursistvolumen

Ved udbudsplaceringen af gymnasiale enkeltfag skal der som udgangspunkt på tværs af landet tilstræbes udbud inden for en rimelig geografisk afstand fra kursisternes bopæl. Der vil derfor enkelte steder i landet være tilfælde, hvor hensynet til geografisk dækning og øvrige lokale forhold tilsiger, at der bør etableres et udbud af gymnasiale enkeltfag på institutioner med anden gymnasial undervisning, til trods for, at den sandsynliggjorte kursistvolumen er under 150-200 årselever. Omfanget heraf vil være op til en konkret vurdering fra område til område.

Det er i den forbindelse et opmærksomhedspunkt, at der er rimelig geografisk dækning af særligt tilrettelagte forløb af god kvalitet for kursister med særlige behov (fx kursister med ordblindhed eller psykiske diagnoser).

Ad. 2. Stærke voksenpædagogiske læringsmiljøer

Gymnasiale enkeltfag placeres på institutioner eller afdelinger, som har eller kan sandsynliggøre, at de kan etablere og understøtte stærke voksenpædagogiske læringsmiljøer. Dette skal sikre, at voksne fortsat kan få løftet deres faglige niveau, opnå kompetence til videre

uddannelse mv. Et voksenpædagogisk læringsmiljø understøtter, at voksne kursister mødes og undervises sammen med andre voksne og bliver mødt af personale med viden om og erfaring med den specifikke målgruppe, som gymnasiale enkeltfag primært henvender sig til. Her kan der bl.a. ske til, om institutionen eller afdelingen har tidligere erfaring med at etablere voksenpædagogiske læringsmiljøer eller har en klar fremadrettet plan for at skabe et voksenpædagogisk læringsmiljø (jf. beskrivelse i boks 2 ovenfor). Det er vurderingen, at opretholdelse af stærke voksenpædagogiske læringsmiljøer forudsætter et vist niveau af kursister med ordinær undervisning (fysisk fremmøde) på den enkelte institution/afdeling, da dette er med til at skabe et fysisk miljø, hvor kursister og undervisere kan sparre og udveksle erfaringer på tværs.

Ad. 3. Sikring af et tilstrækkeligt udbud af fag

Det følger af 1. delaftale om epx, at det skal være muligt at sammenstykke en fuld gymnasial eksamen via gymnasiale enkeltfag. Ved placering af gymnasiale enkeltfag skal det således vurderes, om der kan sandsynliggøres et tilstrækkeligt udbud af gymnasiale enkeltfag til, at kursister kan sammenstykke en fuld gymnasial enkeltfagseksamen på den pågældende institution eller afdeling, jf. 2. delaftale om indhold af gymnasiale enkeltfag.

Der bør sigtes efter, at et flertal af fagene skal udbydes med fysisk fremmøde. Institutionen kan dertil udbyde fag helt eller delvist som virtuel undervisning, herunder fag der også udbydes med fuld fysisk undervisning, så det er muligt at sammenstykke en gymnasial eksamen via virtuel undervisning. Det kan fx ske i samarbejde med øvrige udbydere af gymnasiale enkeltfag.

Ad. 4. Fagligt og økonomisk bæredygtige uddannelsesmiljøer

Det er et centralt hensyn, at der ved placering af gymnasiale enkeltfag kan sandsynliggøres et fagligt og økonomisk bæredygtigt uddannelsesmiljø på institutionen eller afdelingen, jf. ovenfor. I vurderingen af bæredygtige uddannelsesmiljøer skal der også tages højde for, at op imod 50 pct. af aktiviteten på landsplan afholdes som virtuel undervisning (fjernundervisning) i de nuværende enkeltfag på gymnasialt niveau.

Ad. 5. Eksisterende rammer og kapacitet så vidt muligt udnyttes

Endelig er det et hensyn, at antallet og placeringen af udbud af gymnasiale enkeltfag så vidt muligt skal sikre, at udbuddenes fysiske kapacitet (kursistpladser) udnyttes, og at evt. konkurrence om kursisterne i et givet område ikke bringer de enkelte udbuds faglige og økonomiske bæredygtighed i fare. Dette skal dertil ske under hensyn til punktet ovenfor, jf. *Ad 1 vedr. Udbud inden for en rimelig geografisk afstand under hensyn til kursistvolumen.*

De steder i landet, hvor udbud af gymnasiale enkeltfag skal placeres på institutioner eller afdelinger med anden gymnasial undervisning, skal ovenstående ske under hensyntagen til institutionens eller afdelingens øvrige uddannelser.